

A perem-lét képkockái

SZALAY ZOLTÁN

A tökéletes kiszolgáltatottság, a tehetetlenség legvégső foka: a „kreatúra” éhsége, magánya és örülete. Rögtön a halállal való szembenézéssel indul Farkas Péter új prózakötete: magasság és mélység találkozásával. Először a magasság szemszögébe helyezkedünk: keselyűvé válunk, amely zsákmányra les, „évezredes biztonsággal” (6.). Aztán aláereszkedünk a mélységbe, ahol „Lomha Fagy és Remegés”, „bús Halóvány-ság, s a bőjtartó Éhség” lakik. Egy csúszómászó kreatúra útját követ-hetjük nyomon, amelynek nincs neve, neve, ahogy a történetnek sincs sem meghatározott ideje, sem meghatározott tere. Csak az éhség van, mint mindent meghatározó hatalom. A történet legalább olyan szikkadt és sivár, akár a középpontját képező csonttá aszott ismeretlen lény, amelyről csak jóval később derül ki, hogy ember, akinek valaha neve volt, neve, és élete; most emlékezetét keresve vándorol a semmiben: „A csordákat keresem», mondta a férfi. »A csordák már elmentek», mondta az öregember. »Elmentek?«, kérdezte hitetlenül a férfi. »El«, mondta a vénember. »És azok is, akik még látták a csordákat.«” (22)

A triptichon második szövegrésze a magány címszava körül összpontosul, a harmadik központi fogalma pedig a félelem. Olykor nehezen követhető, látomásokban tobzó képek és történetdarabkák, férfiakról, akik az öngyilkosságba menekülnek, illetve az örü-

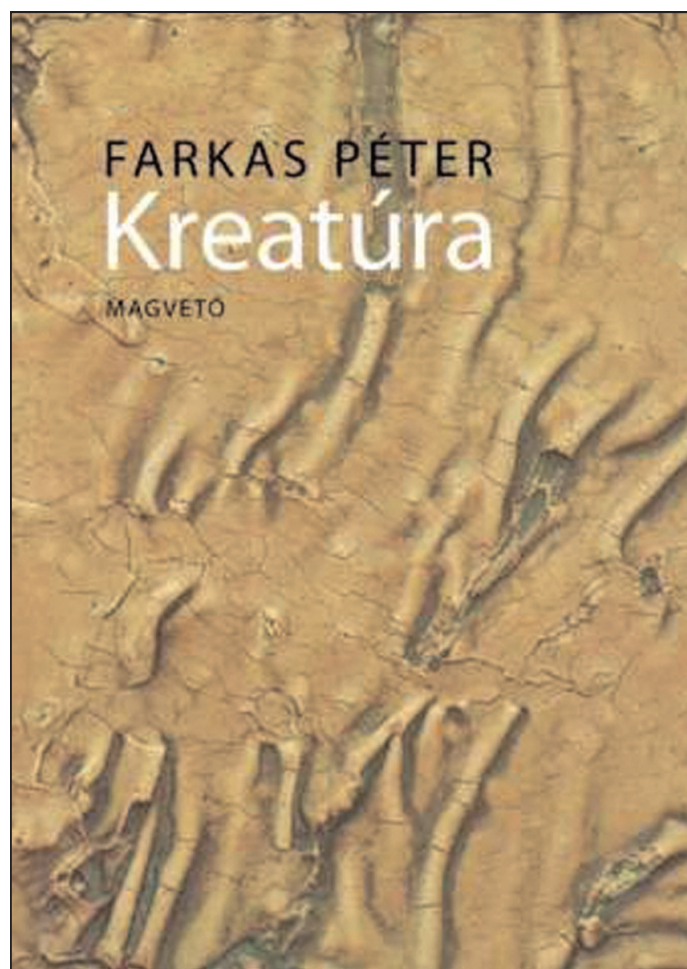
let dönti le őket a lábukról, átutalva lényüket a befolyásolhatatlan, megkötött kreatúra-állapotba. „Nincs semmi, csak a végtelen, fagyos üresség, mélyében a meg-megkocanó magánnyal.” (96.) S miközben a szerző a létezés peremvidékére kalauzol bennünket, irodalomtörténeti utazásra is invitál: a szerzői útmutatást tartalmazó fülszöveg tudatja velünk, hogy a második és a harmadik rész központi figurája egy-egy költő: az örület szélére sodródott Paul Celan, illetve Friedrich Hölderlin.

Farkas Péter *Kreatúra* című prózakötetével ott folytatja, ahol előző könyvében, a *Nyolc perc*-ben abbahagyta: az elembertelenedés stációt közelíti meg egyedi módon, pontos, a végtelenségig finomított nyelven. A *Nyolc perc*-ben az öregség uralma alatt vergődő embert mutatta be, a *Kreatúra*-ban a rabság újabb módozatait és fokozatait járja végig. Farkas Péter talán egyetértene Dosztojevszkijjal abban, hogy a részvét „az emberiség egyik legfőbb, talán egyetlen törvénye”. Tulajdonképpen ő is a részvét nyelvét keresi, miközben egy pillanatra sem vádolható meg elfogultsággal vagy a „tárgyilagosság” hiányával. Farkas Péter nem „maszátol el” semmit, nyelvi precízitása egy pillanatra sem hagyja cserben.

A három fejezetre tagolt prózakötet nem kis odafigyelést és nem kevés energia ráfordítást követeli meg az olvasótól. A szövegrészek közti rejtett összefüggések csak a könyv egyik szerkezeti alapeleme; ennél valószínűleg

sokkal fontosabbak a különböző síkokon mozgó intertextuális és intermedialis vonatkozások. A fülszöveg egy honlapra utal bennünket, ahol a szerző három képre – mint afféle mottókra – hivatkozva világítja meg a szövegek forrását, ezzel tulajdonképpen az intermedialitás terébe utalva át a szöveget. Az első kép, amelynek részletes leírását megtaláljuk az első szövegrészben, magát a négykézláb a földön mászó éhezőt ábrázolja: James Nachtwey felvétele Szudánból. A második kép egy párizsi felvételsorozat, amely a költő Paul Celannak a Szajnába vezető utolsó útját örökíti meg, a harmadikon pedig egy Francis Bacon-mű (konkrétan a festő keresztrefeszítés-triptichonjának részlete) látható. A szerző szemlátomást nélkülözhetetlen szerepet tulajdonít a mottóként megjelölt képeknek, bár ez a módszer, tehát a képek ilyen beemelése a szövegterbe, felvet egy alapvető problémát: az olvasás műveletébe magát a világhálót vonja be a szerző, miáltal a szöveget túlságosan széttagolttá teszi; talán célszerűbb és elegánsabb megoldás lett volna a képek közvetlen csatolása a kötethez.

Az intermedialis kombinációkat lehet még tovább is fokozni: a szöveg erősen vizuális jellegét erősíti, hogy a szerző helyenként konkrét filmekre utal: jelesül Tarkovszkij Andrej Rubljovja, illetve Inárritu 21 grammja jelenik meg egy-egy rövidebb-hosszabb jelenet erejéig, bár ez utóbbi dekódolásához nagy szükség van a szer-

zői jegyzetekre, amelyekhez a már említett internetes forrásból juthatunk hozzá.

A szövegek nyelve olykor szikár, máskor kifejezetten lírai: a dantei pokol mélységei és az apokalipszis világrendítő káosza

kerelkedik, miközben a kérdés végig egyetlenegy: „Vajon mennyi ideig bírja elviselni az élő test a saját halálát?” (105.) A szöveg kézenfekvő misztikus olvasata a teremtő és a pusztító hatalom közti azonosságot sugallja: éppen a

rontó erők hatására válik az autonóm lényből kiszolgáltatott kreatúra. A teremtés és a rombolás energiái úgy kavarnak a szövegben, akár valamiféle kozmikus ósleves. A lények itt már/még egyenrangúak, alig van különbség szervezet és szervező között. A gnúcsordák pusztító vonulása akár a mindent maga alá temető özönvíz, a meggyötört embervázak akár az „óriásira nagyított bostásák”. Mégis: itt van a kifejezés kényszere, ami Farkas Péternél a küzdelem kényszerével egyenértékű. Farkas Péter prózája nem afféle beckett-i vagy éppen a festő Francis Baconéhoz hasonlítható, hátborzongatóan idegen, mindentől elhagyott világot jelenít meg (amiáltal a Francis Bacon-festmény mottóként való szerepeltetése is merőben más dimenziót nyer), sokkal inkább a Pílinzky-féle kreatúra-lét-felfogással rokonítható, aminek legfőbb bizonyítéka az első szöveg éhezójének krisztusi szerepben való láttatása: „Akárhány csapás taglózza is le, legyen féreg, és nem több, legyen merő gyalázat és utálat, ő most már akkor is mindig fölkel, és végigjárja az utat, és teljessé teszi, amit visszaszerzett magának.” (14.) A *Nyolc perc* című kötetben egyértelműen kitapítható menekülési útvonalak a *Kreatúra*-ban sokkal rejtettebbek, de ott vannak valahol a szöveg mélyén, a megsemmisülés szélén tántorgó kreatúrák hangtalan üvöltésében.

(Farkas Péter: *Kreatúra*. Budapest, Magvető, 2009, 120. oldal)

FOLYÓIRAT-AJÁNLÓ

Palócföld

TALLÓS ISTVÁN

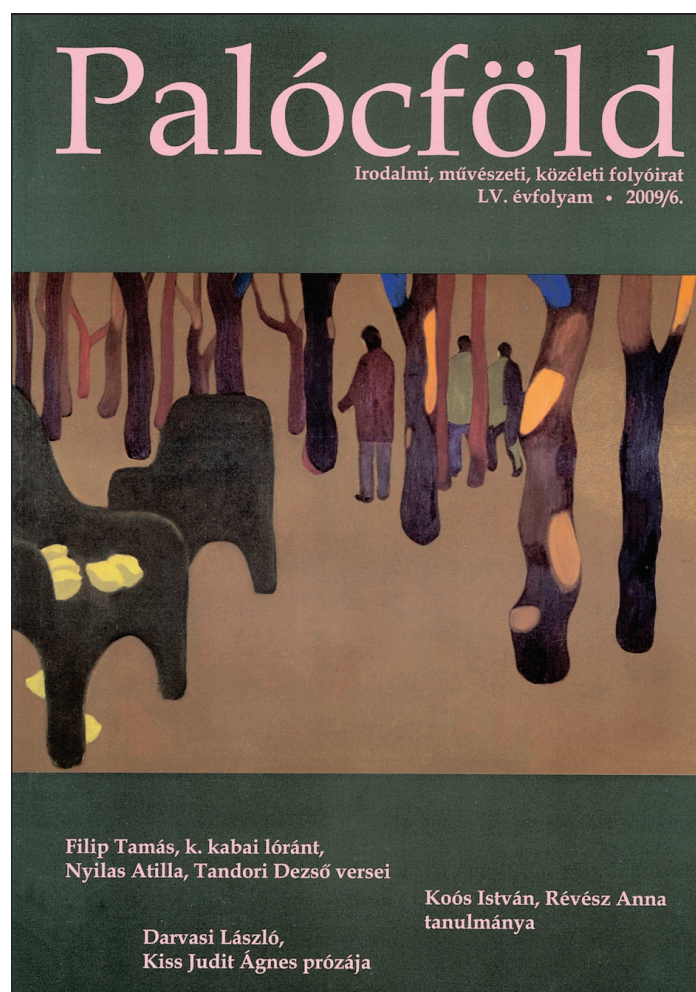
Második, befejező részével folytatódik Csapody Tamás interjúja Papp Lajossal, a bori tábort megjárt munkaszolgálatos nazarénussal.

A versek rovata több Tandori-darabbal kezdődik, majd K. Kabai Lóránt diptichonjával folytatódik, ugyanitt Nyilas Atilla és Filip Tamás versei olvashatók, Szunyogh Páltól szintén egy vers. A Szávairatokban Szávai Attila Eperhárom című kisprózája. A Próza és vidéke rovatban két novellát találunk, Darvasi Lászlóét és Kiss Judit Ágnesét.

Egy retro-összeállításban Marafkó László tárcanovelláját találjuk, valamint Sulyok László A remény és a borzalom napjai című tanulmánya a Magyar Politikai Foglyok Szövetségének (Pofosz) 1956-os emlékeiből.

A Kutatóterület rovat az ötvenéves KAF-ot köszönti (Lászlóffy Aladár: A már [még] együtt töltött félévszázad) egy poétikus, naplónak, esszének egyként olvasható szöveggel. Koós István tanulmánya a Virágzabálók című legutóbbi Darvasi-regényt vizsgálja, összevetve ezt a szerző első nagyregényével, A könnymutatványosok legendájával. A rovatot Révész Anna tanulmánya (A narrátor vizsgálata Németh László Gyász című regényében) zárja. Baráthi Ottó dr. Gajzágó Aladárral, az 1959-ben alapított salgótarjáni múzeum első igazgatójával beszélget.

K. Peák Ildikó írása (Mint maga az ember. Rajzok Ceredről) részint a szoban forgó kiállításához jó kalauz, részint Szemethy Orsinak a lapot illusztráló, egészen kiváló Liba-

Filip Tamás, k. kabai lóránt,
Nyilas Atilla, Tandori Dezső versei

Darvasi László,
Kiss Judit Ágnes prózája

Koós István, Révész Anna
tanulmánya

sor-ozat című képregényéhez nyújt hasznos támpontokat.

A recenziók közt Molnár Krisztián a Cukor-Kreml című Szorokin-prózakötetet ismerteti, Szőke Kornélia a Kurt Cobain kardigánja című Esze Dóra-novelláskönyvet, Vincze Dániel a Megtorlások évszázada című tanulmánykötetet, Shah Gabriella a Fürjesi című Für-

jesi Csaba-művészeti albumot, Orbán György János pedig a legújabb Dobroda-CD-t.

A lapot Nagy Csilla beszélgetése zárja – Bucskó Lajossal, a Nógrádi Volán (ceredi származású, művészpártoló) vezérigazgatójával.

A folyóiratot kívül-belül Fürjesi Csaba festményei illusztrálják.

FOLYÓIRAT-AJÁNLÓ

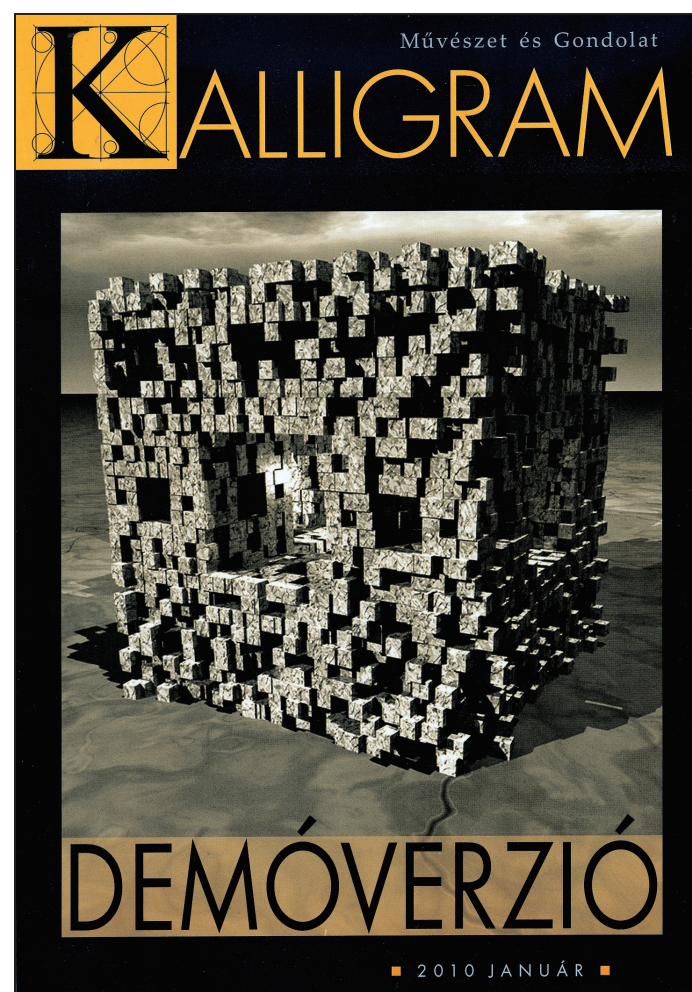
Kalligram

SOMOGYI JUHÁSZ PÉTER

A lap legújabb számát négy nagyobb területre osztották föl: az elsőben (Költészet/magyar) Kerber Balázs, Borbély Szilárd és Aczél Géza versei olvashatók, ezekhez társul két novella, Márius Kopcsayé (Mészáros Tünde fordítása) és Kálmán Gáboré. A másodikban (Költészet/angol) Leonard Cohen (Krusovszky Dénes) és Peter Porter (Gömöri György fordításai) versei; s ezeket is két novella követi, Kornéli Beáé és Palágyi Ildikó Brigittáé.

A harmadik DemóVerző címen tanulmányokat közöl a digitális médiumok s irodalomtudomány (narratívák, játékok, idő, videojátékok, digitális játékok és marketing) témaköréből; szerzők: Fenyvesi Kristóf, Kiss Miklós, Markku Eskelinen (Kiss Gábor Zoltán fordításában), Raine Koskimaa (Gyuris Norbert fordításában), Kiss Gábor Zoltán és Gyuris Norbert. A tárgykörbe a blokk összeállítójának, Fenyvesi Kristófnak a dolgozata vezet be az olvasót (Továbbra sem könnyű demokratikusnak lenni. Digitális történetmondás Kelet-Európában.)

A negyedik nagyobb blokkot tanulmányok és kritikák alkotják. A sort Tózsér Árpád kezdi (Az emlékezés mint létmód Radnóti Miklós Bori noteszének néhány darabjában, különös tekintettel a Levél a hitveshez című versre). Lipták Katalin tanulmánya Az ajtó című Szabó Magda-regényt elemzi, Révész Annáé pedig e helyt is a Gyász című Németh László-regényt vizsgálja – a fokalizáció szempontjából. Puskinak A kapitány lánya című re-

génye új magyar fordítását Kallavszky Zsófia tanulmánya értékeli (ennek a Puskin-műnek ugyanis két eredetije, két alapszövege van). Lengyel Imre Zsolt a legújabb Kiss Noémi-prózakötetet (Rongyos ékszerdoboz. Utazások keleten.) értékeli, Fogarassy Miklós a Lilla és a Prof című Kiss Mirella-verseskötetet („bolondos szellemű, szerelmes

tamatikájú, alapvetően epikus klipek sorozata”), Vince Ferenc a Német-magyar irodalmi együttélések a Kárpát-medencében című Balogh F. Tamás tanulmánykötetet, Szilágyi Zsófia pedig A koronázás című Akunyin-krimet.

A lap fenti blokkjait két regényrészlet vezeti be, Németh Gáboré és Brenzovics Marianné.